

TREKVOGELS OP BAGGERSTORTTERREINEN

BAUKE VAN DER VEEN.

Ten gevolge van werkzaamheden aan het Fries Kanalenplan zijn in deze provincie verschillende baggerstortterreinen ontstaan. Deze kunnen voor de plantensocioloog en ook voor de ornitholoog van grote waarde zijn, terwijl behalve de vogels tevens andere diergroepen bestudeerd kunnen worden. In hun bijdragen hebben Van der Ploeg (1950) en Otto (1954) reeds op het belang van dergelijke terreinen gewezen, maar beide artikels bevatten vrijwel geen aantekeningen betreffende het voorkomen van trekvogels. Mede in verband met het verdwijnen van zulke terreinen willen we, in aansluiting op genoemde bijdragen, een overzicht geven van het oecologisch en ornithologisch belang van deze terreinen.

doen stijgen. Dit steltloperkje zagen we voor het eerst op 8 September 1951 temidden van enige Bosruiters, druk bezig met fourageren. Eerst konden we het vogeltje niet thuisbrengen, maar naarmate we verder gingen met het bouwen van een schuilhut kwam het franjepootje dichterbij. Nu waren tevens alle details duidelijk te herkennen. Ook de manier van voedselzoeken was goed waar te nemen; het franjepootje draaide hierbij als een tol in het rond, steeds maar insectjes met het fijne snaveltje oppikend; voorzover we dit konden zien waren het voornamelijk kleine vliegjes. Opvallend was de grote maktheid tijdens onze werkzaamheden. Het vogeltje kwam

1	De baggerstortterreinen zijn meestal onbegraasd en onbewoond, en vormen daarom een zeer geschikt milieu voor de opvoeding van jonge trekvogels. De baggerstortterreinen zijn meestal onbegraasd en onbewoond, en vormen daarom een zeer geschikt milieu voor de opvoeding van jonge trekvogels.
2	De baggerstortterreinen zijn meestal onbegraasd en onbewoond, en vormen daarom een zeer geschikt milieu voor de opvoeding van jonge trekvogels. De baggerstortterreinen zijn meestal onbegraasd en onbewoond, en vormen daarom een zeer geschikt milieu voor de opvoeding van jonge trekvogels.
3	De baggerstortterreinen zijn meestal onbegraasd en onbewoond, en vormen daarom een zeer geschikt milieu voor de opvoeding van jonge trekvogels. De baggerstortterreinen zijn meestal onbegraasd en onbewoond, en vormen daarom een zeer geschikt milieu voor de opvoeding van jonge trekvogels.
4	De baggerstortterreinen zijn meestal onbegraasd en onbewoond, en vormen daarom een zeer geschikt milieu voor de opvoeding van jonge trekvogels. De baggerstortterreinen zijn meestal onbegraasd en onbewoond, en vormen daarom een zeer geschikt milieu voor de opvoeding van jonge trekvogels.
5	De baggerstortterreinen zijn meestal onbegraasd en onbewoond, en vormen daarom een zeer geschikt milieu voor de opvoeding van jonge trekvogels. De baggerstortterreinen zijn meestal onbegraasd en onbewoond, en vormen daarom een zeer geschikt milieu voor de opvoeding van jonge trekvogels.
6	De baggerstortterreinen zijn meestal onbegraasd en onbewoond, en vormen daarom een zeer geschikt milieu voor de opvoeding van jonge trekvogels. De baggerstortterreinen zijn meestal onbegraasd en onbewoond, en vormen daarom een zeer geschikt milieu voor de opvoeding van jonge trekvogels.
7	De baggerstortterreinen zijn meestal onbegraasd en onbewoond, en vormen daarom een zeer geschikt milieu voor de opvoeding van jonge trekvogels. De baggerstortterreinen zijn meestal onbegraasd en onbewoond, en vormen daarom een zeer geschikt milieu voor de opvoeding van jonge trekvogels.
8	De baggerstortterreinen zijn meestal onbegraasd en onbewoond, en vormen daarom een zeer geschikt milieu voor de opvoeding van jonge trekvogels. De baggerstortterreinen zijn meestal onbegraasd en onbewoond, en vormen daarom een zeer geschikt milieu voor de opvoeding van jonge trekvogels.
9	De baggerstortterreinen zijn meestal onbegraasd en onbewoond, en vormen daarom een zeer geschikt milieu voor de opvoeding van jonge trekvogels. De baggerstortterreinen zijn meestal onbegraasd en onbewoond, en vormen daarom een zeer geschikt milieu voor de opvoeding van jonge trekvogels.
10	De baggerstortterreinen zijn meestal onbegraasd en onbewoond, en vormen daarom een zeer geschikt milieu voor de opvoeding van jonge trekvogels. De baggerstortterreinen zijn meestal onbegraasd en onbewoond, en vormen daarom een zeer geschikt milieu voor de opvoeding van jonge trekvogels.
11	De baggerstortterreinen zijn meestal onbegraasd en onbewoond, en vormen daarom een zeer geschikt milieu voor de opvoeding van jonge trekvogels. De baggerstortterreinen zijn meestal onbegraasd en onbewoond, en vormen daarom een zeer geschikt milieu voor de opvoeding van jonge trekvogels.
12	De baggerstortterreinen zijn meestal onbegraasd en onbewoond, en vormen daarom een zeer geschikt milieu voor de opvoeding van jonge trekvogels. De baggerstortterreinen zijn meestal onbegraasd en onbewoond, en vormen daarom een zeer geschikt milieu voor de opvoeding van jonge trekvogels.
13	De baggerstortterreinen zijn meestal onbegraasd en onbewoond, en vormen daarom een zeer geschikt milieu voor de opvoeding van jonge trekvogels. De baggerstortterreinen zijn meestal onbegraasd en onbewoond, en vormen daarom een zeer geschikt milieu voor de opvoeding van jonge trekvogels.
14	De baggerstortterreinen zijn meestal onbegraasd en onbewoond, en vormen daarom een zeer geschikt milieu voor de opvoeding van jonge trekvogels. De baggerstortterreinen zijn meestal onbegraasd en onbewoond, en vormen daarom een zeer geschikt milieu voor de opvoeding van jonge trekvogels.
15	De baggerstortterreinen zijn meestal onbegraasd en onbewoond, en vormen daarom een zeer geschikt milieu voor de opvoeding van jonge trekvogels. De baggerstortterreinen zijn meestal onbegraasd en onbewoond, en vormen daarom een zeer geschikt milieu voor de opvoeding van jonge trekvogels.
16	De baggerstortterreinen zijn meestal onbegraasd en onbewoond, en vormen daarom een zeer geschikt milieu voor de opvoeding van jonge trekvogels. De baggerstortterreinen zijn meestal onbegraasd en onbewoond, en vormen daarom een zeer geschikt milieu voor de opvoeding van jonge trekvogels.
17	De baggerstortterreinen zijn meestal onbegraasd en onbewoond, en vormen daarom een zeer geschikt milieu voor de opvoeding van jonge trekvogels. De baggerstortterreinen zijn meestal onbegraasd en onbewoond, en vormen daarom een zeer geschikt milieu voor de opvoeding van jonge trekvogels.
18	De baggerstortterreinen zijn meestal onbegraasd en onbewoond, en vormen daarom een zeer geschikt milieu voor de opvoeding van jonge trekvogels. De baggerstortterreinen zijn meestal onbegraasd en onbewoond, en vormen daarom een zeer geschikt milieu voor de opvoeding van jonge trekvogels.
19	De baggerstortterreinen zijn meestal onbegraasd en onbewoond, en vormen daarom een zeer geschikt milieu voor de opvoeding van jonge trekvogels. De baggerstortterreinen zijn meestal onbegraasd en onbewoond, en vormen daarom een zeer geschikt milieu voor de opvoeding van jonge trekvogels.
20	De baggerstortterreinen zijn meestal onbegraasd en onbewoond, en vormen daarom een zeer geschikt milieu voor de opvoeding van jonge trekvogels. De baggerstortterreinen zijn meestal onbegraasd en onbewoond, en vormen daarom een zeer geschikt milieu voor de opvoeding van jonge trekvogels.

De gedragingen van beide soorten waren nu uitstekend te bestuderen. Reeds Sluifers (1949) wijst op het verschil in deze gedragingen; onze ervaringen in dit opzicht stemmen volkomen overeen met hetgeen hij opgeeft. Bij de Kleinste strandloper viel het ons tevens op dat deze zich bij voorkeur afzijdig houdt en na het neervallen geruime tijd onbeweeglijk blijft. Het geluid is een vrij scherp „trrr“, soms vrij lang aanhoudend met korte tussenpozen; bij de Kleine strandloper is de r-klank veel minder scherp van toon, ook hoor je soms de roep „twit-twit“; volgens Sluifers is die afkomstig van juveniele exemplaren. In de vlucht vallen de spierwitte buitenste staartpennen op, die bij de Kleine vuilgrijs zijn. Bij de staande vogel is verder duidelijk het verschil in verenkleed op te merken. De Kleine wordt wel vergeleken met een Bonte strandloper, terwijl de Kleinste aan een kleine uitvoering van een Oeverloper doet denken met zijn muisgrijze bovenzijde. Vooral in het prachtkleed is de borst van de Kleinste strandloper veel minder gevlekt dan die van de Kleine, die voorts een lichte V-streep over de mantel heeft, naar het ons voorkwam in het najaarskleed beter te zien dan in het prachtkleed.

Bovengenoemd terrein gaat sterk in waarde achteruit; van de vele plasjes zijn er slechts enige overgebleven, maar door de begroeiing zijn ook bijna deze geheel verdwenen. Ook de vegetatie van het overige deel van dit gebied heeft zich sterk ontwikkeld met als gevolg het verdwijnen van slikachtige gedeelten. Hierbij kan nog aangetekend worden dat op 22 Juli 1953 door de Leeuwarder gemeenteraad is besloten om, in samenwerking met de Stichting „Recreatieoord Leeuwarden“, het terrein tot recreatieoord te bestemmen.

De overige twee gebieden bevinden zich binnen de bewoonde kom van de stad; het

ene ligt aan de Sneeker trekvaart, ten noorden van de spoorlijn Leeuwarden-Harlingen, en het andere aan het Kalverdijkje. Laatstgenoemd terrein wordt nu vrijwel geheel ingenomen door woningbouw, welke zeker van invloed is op het voorkomen van vogels; verder is het vrij gemakkelijk voor iedereen toegankelijk, hetgeen het waarnemen bemoeilijkt. Vroeger was het gebied grotendeels begroeid met wilgensoorten, het grootste deel echter was slikachtig met enige plasjes. Kleine strandlopers waren hier eveneens aanwezig; de eerste najaarswaarneming deden we op 18 Juli 1953. Ze waren nog in zomerkleed, evenals enkele exemplaren, die we in Augustus zagen. De gehele Augustusmaand werden ze regelmatig waargenomen, verder vooral in de eerste helft van September; de laatste datum is 13 October 1953. Van de Kleinste strandloper zagen we één exemplaar op 10 Juli, twee exemplaren op 26 Augustus en één exemplaar op 6 September 1953. Een bijzonder interessante waarneming deden we op die zesde September. Toen zagen we nl. beide strandlopersoorten tegelijk in het gezichtsveld van de kijker; op een gegeven ogenblik kwam de Kleinste dicht in de buurt van een zestal Kleine strandlopers. Overigens hield de eerstgenoemde soort zich bij voorkeur op aan enkele plasjes met lage begroeiing, terwijl de Kleine strandlopers midden op het slik fourageerden. Beide soorten waren erg tam en gemakkelijk waar te nemen. De trekvogels, welke op het vorige terrein waargenomen zijn, waren ook hier aanwezig, behalve Kemphaan, Groenpoot- en Zwarte ruiters. Voorts zagen we Wilde eenden, Wintertalingen en enkele Bokjes, benevens verschillende zaadeters, zoals Vinken, Groenling, Keep, terwijl tevens Witte en Gele kwikstaarten aanwezig waren. Vooral de Witte kwikstaart is een

regelmatige verschijning op baggerstortterreinen.

Het gebied aan de Sneeker trekvaart is thans geheel verdwenen. Het zal worden ingenomen door industrie en er loopt nu reeds een weg doorheen. Het is vooral van belang geweest voor het waarnemen van doortrekkende Watersnippen en ruiters. Aan de kanten van dit gebied waren enige diepe krekten, voornamelijk begroeid met

waterplanten, zoals Waterweegbree, Waterkers, Pijlkruid, Zwanebloem. Naast Witgatjes, Bosruiters, Bontbekjes, Tureluurs kwamen er Grutto, Wilde eend en Slobeend voor.

Uit bovenstaande beschouwing mag wel worden vastgesteld, dat baggerstortterreinen in de trekmaanden vooral van belang zijn voor studie van de Limicolen.

Litteratuur.

- Bosch, G. 1951, Grauwe franjepoot op opgespoten terrein. *Vanellus*, 4e j., blz. 172-173.
Otto, J. P. 1954, Over de flora en fauna van een oud baggerstortterrein en zijn omgeving. *D.L.N.* 57e j., blz. 177-180, 192-196, 214-219.
Ploeg, D. T. E. van der, 1950, Een baggerstortterrein in Friesland. *D.L.N.* 53e j., blz. 108-114.
Sluiters, J. E. 1949, *De Nederlandsche Vogels*, 3e deel, blz. 1099.
Tinbergen, L. 1946, Veldkenmerken van steltlopers, zwanen, ganzen en eenden.
Zijlstra, L. en Bauke van der Veen, 1953, *Vogelleven op baggerstortterreinen*. *Amoeba*, 29e j., blz. 127-132.

OVER DE INVLOED VAN DE MENS OP DE PLANTENGROEI

H. DOING KRAFT.

(Laboratorium voor Plantensystematiek en -geografie der Landbouwhogeschool)

„Kurzum, von „natürlichen Waldbildern“ ist um 1800 herum nirgends mehr die Rede. Und dies ist eine besondere Gefahr für einen der jüngsten Zweige der Pflanzengeografie, der Pflanzensoziologie. Solange sie nicht diese vollständig umgestaltenden Eingriffe des Menschen in ihre Arbeitshypothesen mit einbezieht, solange werden ihre Untersuchungsergebnisse gerade in Hinsicht auf die Standortskennzeichnung groben Fehlern unterliegen“. (G. Deines, *Die forstliche Standortlehre*, 1938).

In dit artikel wordt een poging gedaan, de vormende en vervormende invloed van de mens op het landschap in verband te brengen met de plantengroei. Daarbij zal, wat het landschap betreft, aan Zuid-Limburg, en wat de plantengroei betreft, aan de bosvegetatie de meeste aandacht worden besteed. In aansluiting daaraan worden op het gebied van het systeem der vegetatie-eenheden enige voor Nederland nieuwe gezichtspunten naar voren gebracht, als inleiding tot verdere, elders te verschijnen

publicaties.

De ogenschijnlijk zo voor de hand liggende tegenstelling tussen „natuur-“ en „cultuur-landschap“ wordt reeds tot een vaag begrip, wanneer men wil beslissen, van welk moment af men de mens niet meer wil beschouwen als een deel der natuur, maar als haar tegenpool. Men kan dit niet proberen te omzeilen, door terug te gaan tot een tijd, dat er nog geen mensen waren, aangezien er toen een klimaat heerste, dat met het huidige niet vergelijkbaar is.